

Sygn. akt VIA Ca 1536/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Barbara Godlewska – Michalak

Sędzia SA – Małgorzata Manowska

Sędzia SA – Agata Zając (spr.)

Protokolant – sekr. sądowy Agnieszka Janik

po rozpoznaniu w dniu 25 lipca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa D. N.

przeciwko (...) S.A. w Ł.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 14 sierpnia 2012 r.

sygn. akt XVII AmC 5625/11

I oddala apelację;

II zasądza od (...) S.A. w Ł. na rzecz D. N. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1536/12

UZASADNIENIE

Pozwem z 18 października 2011 r. D. N. wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie stosowania w obrocie z konsumentami postanowienia stosowanego przez pozwanego (...) SA w Ł. wzorca „Warunki uczestnictwa w imprezach turystycznych” o treści: „Biuro może odmówić zabrania na pokład samolotu/autobusu osób nietrzeźwych”.

Pozwana (...) SA w Ł. wniosła o oddalenie powództwa podnosząc, że:

- kwestionowany zapis jest wyrazem dbałości pozwanej nie tylko o jakość świadczonych usług, ale też bezpieczeństwo i komfort klientów – uczestników imprezy,

- postanowienie przyznaje pozwanej jedynie określoną możliwość, zaś organizator w każdym wypadku musi udowodnić podstawy nie wpuszczenia klienta na pokład środka transportu i ewentualny brak dowodu obciąża go w postępowaniu odszkodowawczym,
- konieczność wprowadzenia zapisu wynika z treści regulaminów firm przewozowych oraz linii lotniczych, które przewidują, że osoba nietrzeźwa nie może być wpuszczona na pokład samolotu czy autokaru.

Wyrokiem z dnia 14 sierpnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał pozwanej wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści: „Biuro może odmówić zabrania na pokład samolotu/autobusu osób nietrzeźwych”, nakazał pobrać od pozwanego kwotę 600 zł tytułem opłaty od pozwu, zasądził od pozwanego na rzecz powoda 360 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i zarządził publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego.

Sąd Okręgowy ustalił, że pozwana Spółka prowadzi działalność gospodarczą w zakresie usług turystycznych, w ramach której posługuje się wzorcem umowy o nazwie „ogólne warunki uczestnictwa” zawierającym postanowienie o treści: „Biuro może odmówić zabrania na pokład samolotu/autobusu osób nietrzeźwych”.

Sąd Okręgowy uznał, że kwestionowane postanowienie nie dotyczy głównych świadczeń stron umowy, postanowienie nie było uzgadniane indywidualnie i zawiera uregulowanie, które przewiduje prawo przedsiębiorcy do odmówienia uczestnikowi imprezy turystycznej prawa wstępu na pokład samolotu/autobusu, jeśli jest on w stanie nietrzeźwości.

W ocenie Sądu Okręgowego takie uprawnienie jest zbyt uciążliwe dla konsumenta, a nie jest niezbędne w celu zapewnienia innym uczestnikom imprezy komfortowych warunków wypoczynku. Wprawdzie ma rację pozwana wskazując, że powinna mieć możliwość odmówienia wstępu na pokład samolotu osobie nietrzeźwej jednak nie można uznać, że wskazane postanowienie nie daje jej wyłącznego i niekontrolowanego prawa do decydowania o tym, czy konsument może skorzystać ze świadczeń przewidzianych w umowie.

Sąd Okręgowy uznał, że pojęcie „osoba nietrzeźwa” jest niedookreślone, co stwarza niebezpieczeństwo jednostronnego zinterpretowania zapisów regulaminu przez przedsiębiorcę, zaś odmowa wpuszczenia na pokład środka transportu może mieć w pewnych okolicznościach, np. powrót do kraju, daleko idące konsekwencje, dlatego konieczne jest wskazanie co przedsiębiorca rozumie pod pojęciem „stanu nietrzeźwości”, ponadto nie zawsze stan nietrzeźwości u jednego z uczestników imprezy będzie stanowił zagrożenie dla pozostałych uczestników i uzasadniał odmowę wpuszczenia na pokład środka transportu. W ocenie Sądu Okręgowego kwestionowane postanowienie stanowi nadużycie przewagi kontraktowej pozwanej jako profesjonalisty względem konsumenta, godzi w równowagę kontraktową i prowadzi do nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta, a tym samym zapis ten kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła pozwana Spółka, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

- naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że w świetle tego przepisu istnieją podstawy do uznania za niedozwolone postanowienia przewidującego, że biuro podróży może odmówić zabrania na pokład samolotu/autobusu osób nietrzeźwych;
- naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. wobec uznania, że powyższe postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrym obyczajem, rażąco naruszając interesy tych osób.

Wskazując na powyższe pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa z zasądzeniem kosztów postępowania za obie instancje.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, których skarżąca nie kwestionuje i które Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne.

Sąd Apelacyjny podziela także stanowisko Sądu Okręgowego uznającego za abuzywne postanowienia zawarte w pkt. 10 wskazanego w pozwie wzorca, nie znajdując podstaw do uwzględnia zarzutów naruszenia przepisów art. 385¹ § 1 k.c.

Art. 385¹ § 1 k.c. jest jednym z przepisów określających granicę swobody umów, zaś celem postępowania niniejszego jest ocena, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają zakres określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie ukształtowania praw i obowiązków konsumenta oraz wyeliminowanie z obrotu określonych postanowień wzorców, co nie oznacza jednak, że stosowanie takich sformułowań jest w ogóle wyłączone w obrocie cywilnoprawnym.

Art. 385¹ § 1 k.c. określa przesłanki uznania zakwestionowanego postanowienia umownego za niedozwolone – postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, postanowienia umowy nie dotyczą sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, ukształtowane zakwestionowanym postanowieniem prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta oraz pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami, przy czym dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone konieczne jest łączne wystąpienie wszystkich powyższych przesłanek. Wskazany wyżej przepis pozostaje w zgodzie z określeniem klauzuli niedozwolonej zawartym w art. 3 ust. 1 dyrektywy europejskiej nr 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 r., zgodnie z którym klauzula jest niedozwolona, gdy naruszając zasadę wzajemnego zaufania powoduje nieuzasadnioną i istotną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta.

Nie ulega wątpliwości, iż spełnione zostały pierwsze dwie przesłanki uznania postanowienia umownego za niedozwolone, gdyż zakwestionowane postanowienia, zawarte w stosowanym przez pozwaną wzorcu umowy nie były uzgadniane indywidualnie, co pozwana przyznała w odpowiedzi na pozew, zaś wzorzec stosowany był przy zawieraniu umów z konsumentami. Nie ulega też wątpliwości, że kwestionowane postanowienia nie dotyczą sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron wynikających z zawarcia umowy o świadczenie usług turystycznych, ale jest postanowieniem dodatkowym, podlegającym ocenie w świetle przepisów art. 385¹ k.c.

Niewątpliwie dla prawidłowej oceny postanowienia stosowanego przez pozwaną wzorca niezbędne jest zdefiniowanie pojęć „sprzeczności z dobrymi obyczajami” i „rażącego naruszenia interesów konsumenta”. W ocenie Sądu Apelacyjnego za rażące naruszenie interesów konsumentów należy uznać sytuację, w której w rażący sposób została naruszona równowaga interesów stron poprzez wykorzystanie przez jedną ze stron swojej przewagi przy układaniu wzorca umowy, przy czym „rażące” oznacza znaczne odchylenie przyjętego uregulowania od zasady uczciwego wyważenia praw i obowiązków. Sprzeczność z dobrymi obyczajami oznacza zaś wykroczenie przeciw uznanym w społeczeństwie zasadom moralnym lub przyjętej w obrocie uczciwości, a więc próbę obrony praw strony układającej wzorzec na koszt konsumenta, bez dostatecznego brania pod uwagę jego interesów i bez przyznania mu z tego tytułu wyrównania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że ocena abuzywności postanowień umownych wymaga dokonania przez sąd weryfikacji „przyzwoitości” konkretnej klauzuli, a więc zbadania, czy oceniane postanowienie wzorca jest sprzeczne z ogólnym wzorcem zachowań przedsiębiorców wobec konsumenta. Sąd powinien więc ustalić, jak wyglądałyby obowiązki konsumenta w braku kwestionowanej klauzuli – jeżeli konsument, na podstawie ogólnych przepisów, byłby w lepszej sytuacji, gdyby konkretnego postanowienia wzorca nie było, należy przyjąć, że ma ono charakter abuzywny (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2007 r. III SK 21/06 OSNP 2008/11-12/11).

Stosowane przez pozwaną postanowienie zawarte we wzorcu umownym jest zarówno sprzeczne z dobrymi obyczajami, jak i rażąco narusza interesy konsumentów, przede wszystkim z powodu braku określenia pojęcia „nietrzeźwości”.

Tym samym to pracownicy pozwanej, podejmując decyzję o zastosowaniu spornej klauzuli i odmawiając zabrania konsumenta na pokład samolotu lub autobusu, będą uprawnieni do jednostronnej oceny, czy konsument jest osobą nietrzeźwą. Ponadto z treści postanowienia nie wynika, aby podstawą skorzystania z przyznanego przedsiębiorcy uprawnienia były okoliczności wskazane przez skarżącego, takie jak zachowanie odbiegające od ogólnie przyjętych norm zachowania się w środkach transportu powodujące dezorganizację, stratę czasu oraz dyskomfort wynikający z konieczności podróżowania z osobą znajdującą się w stanie nietrzeźwości. Wprawdzie zgodnie z art. 385 § 2 k.c. niejednoznaczne postanowienia wzorca umownego tłumaczy się na korzyść konsumenta, jednak zasada ta, jak wynika z art. 385 § 2 zd. 3 k.c., nie ma zastosowania w postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

Przede wszystkim bowiem wzorzec umowy powinien być tak skonstruowany, aby nie zakładał z góry konieczności dokonywania interpretacji jego postanowień przez sąd (art. 385 § 2 zdanie pierwsze k.c.). Konstrukcja wzorca umowy sprzeczna z art. 385 § 2 zdanie pierwsze k.c. już sama w sobie powoduje, że kontrahent konsumenta kształtuje jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interes konsumenta. Ponadto, niejednoznaczne określenie przesłanek, które uprawniają przedsiębiorcę do odmowy wykonania zobowiązań wynikających z zawartej umowy, narusza art. 385¹ § 1 zdanie pierwsze k.c. Takie ukształtowanie postanowień wzorca umowy może bowiem prowadzić do wyłączenia lub istotnego ograniczenia odpowiedzialności pozwanego względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.

Postanowienie zawarte w stosowanym przez pozwanego wzorcu stawia więc konsumenta w sytuacji niepewności co do jego sytuacji prawnej, a tym samym rażąco narusza jego interesy i godzi w dobre obyczaje.

Mając powyższe na względzie i uznając podniesione w apelacji zarzuty za bezzasadne, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.